

HỌC PHẦN 6:**Kiểm chứng truyền thông xã hội: đánh giá nguồn tin và nội dung thị giác**

của Tom Trewinnard và Fergus Bell

Học phần này được thiết kế để giúp học viên nhận diện và kiểm chứng nguồn tin gốc của thông tin kỹ thuật số trên mạng. Nó sẽ giới thiệu các chiến lược khác nhau để xác định tính xác thực của các nguồn tin, ảnh và video, đặc biệt là Nội dung do người dùng tạo ra (UGC) được chia sẻ qua mạng xã hội.

Đến cuối học phần này, học viên sẽ nhận thức được các loại nội dung sai và gây hiểu lầm khác nhau thường được chia sẻ trong các sự kiện tin tức thời sự trên các nền tảng như *Facebook*, *Twitter*, *Instagram* và *YouTube*¹. Những nội dung như vậy được lựa chọn định kỳ và lan truyền bởi các tổ chức tin tức đáng tin cậy, khiến cho họ mất uy tín. Những nội dung đó cũng vô tình được tái phân phối và khuếch đại trên các mạng xã hội bởi các nhà báo, những người đôi khi trở thành mục tiêu của các nhân vật hiểm ác muốn gây ảnh hưởng đến những cuộc tranh luận công khai² và tận dụng uy tín của các phóng viên như một nguồn đáng tin cậy³.

Học viên được yêu cầu kiểm tra bản năng của mình với các tình huống và ví dụ thực tế, trước khi thực hành các kỹ thuật điều tra cơ bản và các chiến lược kiểm chứng nội dung, bao gồm:

- ▶ Nhận diện và ghi nhận các nguồn tin gốc theo các nguyên tắc đạo đức định hướng cho việc sử dụng Nội dung do người dùng tạo trong báo chí⁴
- ▶ Nhận diện và loại trừ những tài khoản giả hoặc rò bốt mạng^{5 6}
- ▶ Xác nhận rằng nội dung hình ảnh được trích nguồn một cách chính xác
- ▶ Kiểm chứng thời gian ghi và tải lên của nội dung
- ▶ Định vị địa lý hình ảnh và video

Khả năng nhận diện và kiểm chứng nội dung gốc cho phép các nhà báo nhận được sự đồng ý để xuất bản Nội dung do người dùng tạo (UGC) theo các yêu cầu về đạo đức và pháp lý.

1 Alejandro, J. (2010). *Báo chí trong thời đại truyền thông xã hội*. Reuters Institute Fellowship. Truy cập tại: <http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/research/files/Journalism%2520in%2520the%2520Age%2520of%2520Social%2520Media.pdf> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

2 Paulussen, S. & Harder, R. (2014). *Những tham chiếu đến truyền thông xã hội trên báo*. Journalism Practice, 8(5), trang 542-551.

3 Học phần 7 thảo luận chi tiết và xử lý vấn đề này

4 Đọc cẩm nang đạo đức UGC của Hiệp hội Tin tức trực tuyến: <https://ethicsjournalists.org/topics/user-generated-content/> [truy cập vào ngày 18/4/2018].

5 Woolley, S.C. & Howard, P.N. (2017). *Tuyên truyền điện toán trên toàn thế giới: Tóm tắt chung*. Samuel Woolley và Philip N. Howard, Biên soạn. Tài liệu nghiên cứu 2017.11. Oxford, Anh: Dự án tuyên truyền sử dụng máy điện toán. [comprop.ox.ac.uk](http://comprop.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/89/2017/06/Casestudies-ExecutiveSummary.pdf). Truy cập tại: <http://comprop.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/89/2017/06/Casestudies-ExecutiveSummary.pdf> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

6 Joseph, R. (2018). *Cẩm nang. Kiểm chứng tài khoản Twitter như thế nào*. Dự án Africa Check. Truy cập tại: <https://africacheck.org/factsheets/guide-verify-twitter-account/>. [truy cập vào ngày 6/04/2018].

Đề cương

Các tác giả Bill Kovach và Tom Rosenstiel, trong cuốn *Các thành tố của báo chí* đã khẳng định: “Cuối cùng, nguyên tắc kiểm chứng chính là cái tách biệt báo chí với giải trí, tuyên truyền, tiểu thuyết, hay nghệ thuật... Chỉ có báo chí mới tập trung trước hết vào việc kể lại những gì đã xảy ra một cách chính xác...”. Trên tinh thần này, học phần này xem xét “nguyên tắc kiểm chứng” trong thời đại hiện nay.

Truyền thông xã hội đã làm thay đổi thực hành báo chí. Sự tương tác theo thời gian thật với khán giả đã sản sinh ra nội dung do cộng đồng đem lại, và thậm chí các kỹ năng đưa tin như kiểm chứng giờ đây cũng có thể được giao cho khán giả.⁸ Trong khi báo chí, về bản chất, vẫn là một ngành kiểm chứng⁹, các phương pháp kiểm chứng nội dung và nguồn tin yêu cầu một sự cập nhật liên tục để phản ánh những tác động của các công nghệ kỹ thuật số đang thay đổi nhanh chóng, các hành vi trực tuyến, và các thực hành thu thập tin tức. Ví dụ: Trong Mùa xuân Ả Rập, khái niệm “kiểm chứng mở” – một quá trình kiểm chứng công khai, mang tính cộng tác, theo thời gian thực – bắt đầu xuất hiện. Nhưng quá trình này vẫn còn gây tranh cãi vì những rủi ro liên quan đến việc tin sai được lan truyền trong quá trình cố gắng từng bước kiểm chứng thông tin trên một diễn đàn công cộng (tức là một phóng viên chia sẻ thông tin chưa được kiểm chứng với mục đích giao việc kiểm chứng cho đám đông).¹⁰

Ngày nay, những lời kể của nhân chứng và nội dung thị giác thuộc về những công cụ quan trọng và hấp dẫn nhất mà một nhà báo hoặc một nhà xuất bản tin có thể dựa vào để kể một câu chuyện có sức tác động lớn. Trong một tình huống tin thời sự, tốc độ là yếu tố sống còn trong công tác kiểm chứng thông tin từ truyền thông xã hội.¹¹

Các nhà báo phải có khả năng điều hướng những lượng lớn thông tin mênh mông để đến được với các nguồn tin, thông tin và hình ảnh quan trọng. Sự tăng trưởng nhanh chóng về số lượng nội dung thị giác (ảnh, video và định dạng trao đổi hình ảnh) được tải lên các nền tảng xã hội được thúc đẩy bởi ba nhân tố chính sau:

- ▶ Sự sinh sôi nảy nở của điện thoại thông minh và điện thoại phổ thông có hỗ trợ camera trên toàn thế giới¹²
- ▶ Khả năng truy cập vào dữ liệu di động giá rẻ (và ở một số nơi là miễn phí) gia tăng
- ▶ Sự trỗi dậy của các mạng xã hội toàn cầu và các nền tảng nhắn tin xã hội mà ở đó bất cứ ai cũng có thể xuất bản nội dung và xây dựng khán giả

7 Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2014). *Những thành tố của báo chí: Những điều người đưa tin nên biết và công chúng nên kỳ vọng*. New York: Nhà xuất bản Crown

8 Carvin, A. (2012). *Nhân chứng từ xa: Cuộc cách mạng báo chí của truyền thông xã hội*. New York, NY: NXB Báo chí CUNY.

9 Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2014). *Nguồn đã dẫn*.

10 Posetti, J. & Silverman, S. (2014). *Khi người tốt chia sẻ điều xấu: những điều cơ bản của việc kiểm chứng truyền thông xã hội* trên Mediashift 24/07/2014. Truy cập tại: <http://mediashift.org/2014/07/goodwhen-good-people-share-bad-things-the-basics-of-social-media-verification/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

11 Brandtzaeg, P., Lüders, M., Spangenberg, J., Rath-Wiggins, L. & Følstad, A. (2015). *Những thực hành kiểm chứng báo chí đang nổi lên có liên quan đến truyền thông xã hội*. Journalism Practice, 10(3), trang 323-342.

12 Đọc trang 5 trong Báo cáo về các xu hướng mạng của Mary Meeker <https://www.slideshare.net/kleinerperkins/internet-trends-v1>. [truy cập vào ngày 22/04/2018].

Trong nhiều tình huống thời sự, những bản tin, hình ảnh và cảnh quay video đầu tiên nổi lên từ một sự việc - dù là cuộc biểu tình, một vụ đâm tầu, một cơn bão, hay một cuộc tấn công khủng bố - thường được xuất bản bởi một nhân chứng, một người tham gia hay một người đứng xem đang sử dụng điện thoại thông minh. Những kỹ thuật để kiểm chứng nội dung này thay đổi tùy thuộc vào nguồn lực của phòng tin, các quy chuẩn và tiêu chuẩn, và nghiệp vụ của chính các nhà báo. Học phần này sẽ giới thiệu cho sinh viên một số phương pháp thực hành tốt nhất và các công cụ và tư liệu trực tuyến, nhưng cũng như công nghệ, các công cụ vẫn đang biến chuyển nhanh chóng.¹³

Với bất cứ sự kiểm chứng nào, một số hướng dẫn chung do Kovach và Rosenstiel đưa ra (2014)¹⁴ sau đây đều áp dụng được:

- ▶ Biên tập với sự hoài nghi
- ▶ Giữ một danh sách các tiêu chí để đánh giá độ chính xác
- ▶ Không giả định bất cứ điều gì - đừng để sự lợi dụng các tín hiệu liên quan đến “tính thật” đánh lừa¹⁵
- ▶ Thận trọng với các nguồn tin nặng danh.

Bằng cách nhận diện người khởi tạo thông tin hoặc hình ảnh, và thực hiện một hệ thống kiểm tra cả nguồn tin và nội dung mà họ vừa chia sẻ, bạn sẽ cảm thấy sẵn sàng chứng thực họ là nguồn tin, với điều kiện là những sự kiểm tra mang đến cho bạn kết quả cần thiết.¹⁶

Những sự kiểm tra này mô phỏng công việc mà một nhà báo có thể thực hiện nếu họ trực tiếp hiện diện tại hiện trường của một sự kiện tin tức và phỏng vấn các nhân chứng. Một nhà báo có thể thực hiện một cuộc phỏng vấn trực tiếp sẽ thẩm định lời kể của nhân chứng, theo chân các chi tiết quan trọng và đưa ra kết luận về độ tin cậy của chúng, dựa trên việc kiểm tra thông tin. Bản năng cũng có thể phần nào dẫn dắt - cùng với việc để ý các manh mối hành vi. Quá trình xác nhận một nguồn tin trên mạng phải cho phép nhà báo rút ra kết luận, ngay cả khi không thể thật sự nói chuyện với một người trực tiếp, hoặc trong thời gian thật.¹⁷

Nhiều phòng tin lớn có đội ngũ và công nghệ đắt tiền, hay các đơn vị cung cấp dịch vụ chuyên tâm tìm kiếm một nội dung nào đó càng nhanh càng tốt¹⁸, trong khi cũng giành được quyền xuất bản và phát sóng và kiểm chứng nội dung đó trước khi xuất bản. Hầu hết các phòng tin nhỏ hơn và nhiều nhà báo cá nhân không có những nguồn

13 Schifferes, S., Newman, N., Thurman, N., Corney, D., Göker, A. & Martin, C. (2014). Nhận diện và kiểm chứng tin tức thông qua truyền thông xã hội. *Digital Journalism*, 2(3), trang 406-418.

14 Kovach & Rosenstiel (2014). Nguồn đã dẫn.

15 Zimmer, B (2010). “Tính thật”. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2010/10/2017/magazine/2017FOB-onlanguage-t.html> [truy cập vào ngày 15/04/2018].

16 Bell, F. (2015). *Kiểm chứng: nguồn tin và nội dung*. [bản trực tuyến]. Truy cập tại: <https://medium.com/1st-draft/verification-source-vs-content-b67d6eed3ad0> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

17 Kovach & Rosenstiel (2014). Nguồn đã dẫn.

18 Diakopoulos N., De Choudhury M. & Naaman M. (2012). *Tìm kiếm và đánh giá các nguồn thông tin truyền thông xã hội trong bối cảnh báo chí*. Hội thảo về nhân tố con người trong các hệ thống máy tính - kỷ yếu, trang 2451-2460. Truy cập tại: <http://www.nickdiakopoulos.com/wp-content/uploads/2011/07/SRSR-diakopoulos.pdf> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

lực này,¹⁹ và phải dựa vào những phương pháp đang biến chuyển, có hệ thống của riêng họ để xác định độ tin cậy.²⁰

Tại sao việc kiểm chứng nguồn tin và nội dung thị giác lại quan trọng đến thế? Đơn giản là thế này: báo chí tốt thì phải vậy. Trong thế giới kỹ thuật số ngày nay, việc sáng tạo ra và chia sẻ những điều giả mạo thuyết phục và khó phát hiện đối với các tác nhân có ý đồ xấu là một việc làm đơn giản. Có nhiều trường hợp các nhà báo và phòng tin chuyên nghiệp đã làm tổn hại danh tiếng của mình do chia sẻ hoặc đăng lại thông tin, hình ảnh hoặc video gây hiểu lầm hoặc thông tin từ những con người giả. Đôi khi họ cũng hiểu sai nội dung châm biếm, chia sẻ hay xuất bản nó như là sự thật.²¹

Vấn đề này đi kèm với khối lượng nội dung thị giác có sẵn trên mạng, những nội dung có thể bị tước bỏ bối cảnh rồi được tái chế trong các sự kiện tin tức sau này, như chúng ta thấy xảy ra hàng ngày khắp nơi trên thế giới với những kẻ lừa đảo chơi xỏ cả các chính trị gia lẫn nhà báo chuyên nghiệp.

Tuy nhiên, có nhiều bước ta có thể được thực hiện để đánh giá mức độ tin cậy của một nguồn tin có một câu chuyện để kể, hay một nội dung để chia sẻ. Những câu hỏi quan trọng nên được hỏi, một số thì hỏi trực tiếp, một số thì được trả lời bằng cách sử dụng những bằng chứng có được thông qua việc điều tra. Các công cụ kiểm chứng có thể được sử dụng để thiết lập nơi một nguồn tin vừa đăng tải, nhưng nhà báo cũng có thể định vị nguồn tin một cách thủ công bằng cách phân tích lịch sử truyền thông xã hội của họ để kiểm tra các manh mối có thể chỉ ra khả năng họ xuất hiện ở một nơi cụ thể nào đó tại một thời điểm cụ thể nào đó. Kiểm tra lịch sử tương tác của họ với những người dùng khác và kiểm tra nội dung được liên kết trong các bài đăng cũng hỗ trợ quá trình kiểm chứng thủ công và có thể giúp loại bỏ những thông tin do rò rỉ bất mạng chia sẻ.

Biên tập với sự hoài nghi là cần thiết, nhưng đa phần những cá nhân bị cuốn vào những sự kiện tin tức và chia sẻ câu chuyện của họ đều không có ý định lừa dối - họ chỉ đang chia sẻ những trải nghiệm của mình. Nếu tin sai phát sinh, nó có thể không phải là hiểm ác. Thay vào đó nó có thể chỉ đơn giản là một người không thể nhớ chính xác các sự kiện hoặc có thể đã chọn cách thêm thắt vào câu chuyện. Điều này cũng có thể xảy ra kể cả khi bạn có cơ hội thực hiện một cuộc phỏng vấn trực tiếp tại hiện trường, như thường thấy trong các bản tin và các phát biểu mâu thuẫn nhau từ hiện trường các vụ án hay tai nạn, nơi mà những lời kể của các nhân chứng hay nạn nhân bị chấn thương tâm lý có thể khác nhau một cách đáng kể.

Mặc dù chúng ta có thể không xác định với một sự chắc chắn tuyệt đối lai lịch của nội dung thị giác, chúng ta có thể phát hiện ra một số lá "cờ đỏ" thông qua một quy trình kiểm chứng đơn giản đặt những câu hỏi sau:

19 Schifferes, S., Newman, N., Thurman, N., Corney, D., Goker, A.S. & Martin, C. (2014). Nhận diện và kiểm chứng tin tức thông qua truyền thông xã hội: xây dựng một công cụ lấy người dùng làm trung tâm cho các nhà báo chuyên nghiệp. *Digital Journalism*, 2(3), trang. 406-418. Truy cập tại: http://openaccess.city.ac.uk/3071/1/IDENTIFYING_AND_VERIFYING_NEWS_THROUGH_SOCIAL_MEDIA.pdf [truy cập vào ngày 22/04/2018].

20 Brandtzaeg, P. B., Lüders, M., Spangenberg, J., Rath-Wiggins, L., & Følstad, A. (2016). Hoạt động xác minh báo chí mới nổi liên quan đến phương tiện truyền thông xã hội. *Journalism Practice*, 10(3), 323-342.

21 Deutsche Welle (2018). *Tờ Bild của Đức bị lừa nên tung ra một cuộc tranh luận về tin giả* [22/02/2018]. Truy cập tại: <http://www.dw.com/en/germanys-bild-falls-for-hoax-unleashes-debate-on-fake-news/a-42704014> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

- ▶ Nội dung này có phải là nội dung nguyên gốc, hay đã được “nạo vét” từ những tin tức trước đó và được tái chiếm dụng để gây hiểu lầm không?
- ▶ Nội dung này đã bị xử lý kỹ thuật số theo cách nào đó chưa²²
- ▶ Chúng ta có thể xác nhận thời gian và địa điểm chụp ảnh/quay video bằng cách sử dụng siêu dữ liệu có sẵn không?
- ▶ Chúng ta có thể xác nhận thời gian và địa điểm chụp ảnh/quay video bằng cách sử dụng các manh mối thị giác trong nội dung này không?

Để tìm những “lá cờ đỏ” (cảnh báo) một cách hiệu quả, chúng ta cũng cần phải hiểu những loại nội dung thị giác sai hay gây hiểu lầm thường gặp khác nhau sau đây:

- ▶ Sai thời gian/sai địa điểm: Loại hình ảnh gây hiểu lầm phổ biến nhất là những hình ảnh cũ được chia sẻ lại kèm theo những tuyên bố mới về những gì hình ảnh đó thể hiện. Sự lan truyền hình ảnh trong những trường hợp như vậy thường là do việc chia sẻ ngẫu nhiên những nội dung có thể dễ dàng vạch trần, những không dễ dàng thu hồi lại²³
- ▶ Nội dung được xử lý: nội dung đã được xử lý kỹ thuật số bằng phần mềm chỉnh sửa ảnh hoặc video
- ▶ Nội dung được dàn dựng: nội dung gốc được tạo ra hay chia sẻ với mục đích gây hiểu lầm²⁴

Trong học phần này, sinh viên sẽ được giới thiệu các công cụ và kỹ thuật cơ bản để tìm hiểu và thực hành việc kiểm chứng nguồn tin và nội dung (các trang trình chiếu, bao gồm ghi chú của giảng viên, và các bài đọc thêm) ví dụ như:²⁵

Phân tích tài khoản Facebook: Sử dụng một công cụ trực tuyến của Intel Techniques²⁶ bạn có thể hiểu thêm về một nguồn tin bằng cách phân tích tài khoản Facebook của họ.

Phân tích tài khoản Twitter: Sử dụng cẩm nang này từ dự án Africa Check, bạn có thể hiểu thêm về một nguồn tin bằng cách phân tích lịch sử tương tác trên mạng xã hội của họ và nhờ đó xác định xem nó có phải là một con rồ bốt mạng đang tweet hay không.²⁷

22 Học sinh sống sót sau vụ xả súng hàng loạt tại một trường học ở Parkland, Florida, Hoa Kỳ, những người đã tổ chức thành công một cuộc biểu tình cấp quốc gia về vấn đề kiểm soát súng đạn, xuất hiện trong những hình ảnh đã qua xử lý lan truyền trên các kênh truyền thông xã hội mang tính đáng phái: https://www.buzzfeed.com/janeltyvnenko/here-are-the-hoaxes-and-conspiracies-still-going-around?utm_term=.euy6NPay#jhe2YvV44, [truy cập vào ngày 22/04/2018].

23 Đoạn video tự cho là bằng chứng về một trận lụt tại sân bay quốc tế Bengaluru ở Ấn Độ trên thực tế là một video được dùng lại từ một trận lụt tại một sân bay ở Mexico. <https://www.thequint.com/news/webqool/fake-video-claiming-bengaluru-airport-was-flooded-is-from-mexico> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

24 Trí tuệ nhân tạo và các công cụ chỉnh sửa video tinh vi khiến ta khó có thể nhìn ra video giả, như đoạn phim về Barack Obama này cho thấy: <https://www.youtube.com/watch?v=AmUC4m6w1wo> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

25 Lưu ý rằng các công cụ tin tức đang tiếp tục biến chuyển và giảng viên, cùng với học viên có thể khám phá và kiểm tra các công nghệ và các kỹ thuật này.

26 Truy cập tại: <https://inteltechniques.com/osint/facebook.html>. [truy cập vào ngày 03/04/2018].

27 Joseph (2018). Nguồn đã dẫn.

Reverse Image Search (Tìm kiếm Hình ảnh ngược): Bằng cách sử dụng Google Tìm kiếm Hình ảnh ngược²⁸, TinEye²⁹ hoặc RevEye³⁰, bạn có thể kiểm tra xem liệu hình ảnh bạn đang quan tâm có đang được tái chế để phục vụ cho một tuyên bố hay một sự kiện mới nào đó không. Việc tìm kiếm hình ảnh ngược cho phép bạn kiểm tra xem một hoặc nhiều cơ sở dữ liệu hình ảnh (với hàng tỷ bức ảnh) có chứa một phiên bản trước đó của hình ảnh này không. Nếu quá trình tìm kiếm hình ảnh ngược cho thấy một hình ảnh đã tồn tại trước một sự kiện được tuyên bố, thì đây là một lá “cờ đỏ” quan trọng và dễ có khả năng là hình ảnh này được tái chế từ một sự kiện trước đó. Nếu việc tìm kiếm hình ảnh ngược không đưa ra bất kỳ kết quả gì, điều này không có nghĩa là hình ảnh này là bản gốc và bạn vẫn cần phải kiểm tra thêm.

YouTube Data Viewer (Trình xem dữ liệu YouTube): Hiện không có ứng dụng “tìm kiếm video ngược” sẵn có công khai nào, nhưng các công cụ như Amnesty’s YouTube Data Viewer³¹, InVID³² và NewsCheck³³ có thể phát hiện hình thu nhỏ video với các video trên YouTube, và một cuộc tìm kiếm hình ảnh ngược trên các hình thu nhỏ đó có thể tiết lộ các phiên bản trước của video này đã từng được tải lên chưa. (Các công cụ cũng hiển thị thời gian tải lên một cách chính xác.)

EXIF Viewer: EXIF là siêu dữ liệu gắn liền với nội dung thị giác bao gồm một loạt các điểm dữ liệu khác nhau được tạo bởi các máy ảnh kỹ thuật số và các máy ảnh trên điện thoại tại thời điểm chụp. Các điểm dữ liệu này có thể bao gồm thời gian và ngày chính xác, siêu dữ liệu vị trí, dữ liệu thiết bị, và thông tin cài đặt ánh sáng. Siêu dữ liệu EXIF vì vậy cực kỳ hữu ích trong quá trình kiểm chứng, nhưng có một hạn chế lớn là các mạng xã hội tước bỏ siêu dữ liệu này khỏi nội dung thị giác. Điều này có nghĩa là hình ảnh được chia sẻ trên Twitter hoặc Facebook sẽ không hiển thị dữ liệu EXIF. Tuy nhiên, nếu bạn có thể liên hệ với người tải lên và có được tệp hình ảnh gốc, bạn có thể sử dụng dữ liệu EXIF để kiểm chứng nội dung. Bạn cũng cần lưu ý rằng dữ liệu EXIF có thể chỉnh sửa được, nên bạn vẫn cần phải kiểm chứng thêm.

Người học sẽ được giới thiệu một cách cơ bản về các kỹ thuật cao cấp hơn, với những nguồn tư liệu bổ sung để đọc thêm và phân tích các nghiên cứu tình huống. Những kỹ thuật này bao gồm:

- ▶ **Định vị địa lý:** Định vị địa lý là quá trình xác định một đoạn video hay một hình ảnh đã được ghi lại ở đâu. Việc này có thể là đơn giản nếu siêu dữ liệu có đủ để sử dụng: Dữ liệu EXIF từ điện thoại di động thường tiết lộ tọa độ, và nội dung xã hội (ví dụ như trên Instagram, Facebook và Twitter) thỉnh thoảng được gắn thẻ địa lý (mặc dù ta cần lưu ý rằng siêu dữ liệu có thể chỉnh sửa được và có thể gây hiểu lầm). Thông thường, định vị địa lý cần phải tham chiếu chéo các đặc điểm thị giác và các mốc địa lý của nội dung với hình ảnh

28. Làm sao để tìm kiếm hình ảnh ngược trên Google: <https://support.google.com/websearch/answer/1325808?hl=en> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

29. Truy cập: <https://www.tineye.com/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

30. <http://squabble.blogspot.co.uk/2009/12/chromeeye-tineye-extension-for-google.html> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

31. Làm sao để sử dụng trình xem dữ liệu YouTube của Amnesty: https://firstdraftnews.org/curriculum_resource/youtube-data-viewer/ [truy cập vào ngày 22/04/2018].

32. Truy cập công cụ kiểm chứng video InVID tại: <http://www.invid-project.eu/tools-and-services/invid-verification-plugin/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

33. Giới thiệu NewsCheck: <https://firstdraftnews.org/launching-new-chrome-extension-newscheck/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

vệ tinh, hình ảnh ở chế độ xem phổ và nội dung thị giác sẵn có từ các nguồn khác (như các nội dung thị giác khác được đăng lên Twitter, Instagram, Facebook và YouTube).

- ▶ **Sự tương thích về thời tiết:** Những nguồn như WolframAlpha³⁴ có thể tiết lộ dữ liệu về lịch sử thời tiết, cho phép chúng ta kiểm tra xem thời tiết quan sát được trong nội dung thị giác đó có tương thích với hồ sơ không. (Tức là có phải đoạn video đang chiếu cảnh mưa vào một ngày mà các nguồn tin khí tượng không ghi nhận có mưa không?)
- ▶ **Phân tích bóng:** Có một hướng điều tra ảnh hoặc video là kiểm tra tính đồng nhất của bất kỳ cái bóng nào có thể nhìn thấy được (tức là những cái bóng có xuất hiện ở những nơi chúng ta mong đợi không, và có những cái bóng nhìn thấy được nào phù hợp với các nguồn sáng liên quan không?)
- ▶ **Pháp y hình ảnh:** Một số công cụ có thể phát hiện những sự không nhất quán trong siêu dữ liệu hình ảnh, cho thấy đã có sự xử lý. Giá trị của những kỹ thuật này còn tùy thuộc rất nhiều vào bối cảnh và sự ứng dụng, nhưng các công cụ như Forensically³⁵, Photo Forensics³⁶ và Izitru³⁷ có thể phát hiện những bản sao và phân tích mức độ sai sót, cung cấp những cách nhìn tinh tường hữu ích.

Mục tiêu của học phần

- ▶ Nâng cao nhận thức về vai trò của Nội dung do người dùng tạo ra (UGC) được chia sẻ qua các mạng xã hội trong báo chí đương đại, cùng với những rủi ro và cạm bẫy liên quan đến việc phụ thuộc vào nó
- ▶ Hiểu biết rộng hơn về tầm quan trọng của việc có được quyền truy cập và thông tin từ nguồn tin chính trong một câu chuyện và quy trình thực hiện việc này
- ▶ Mở rộng sự hiểu biết về nhu cầu kiểm chứng nội dung UGC và loại trừ những loại nội dung giả và gây hiểu lầm khác nhau
- ▶ Nâng cao nhận thức về các phương pháp cơ bản được sử dụng để kiểm chứng hình ảnh và video, và vạch trần những nội dung thị giác sai trái

Kết quả đầu ra

1. Hiểu biết sâu sắc hơn về vai trò của UGC trong báo chí đương đại

34 Truy cập các công cụ WolframAlpha tại: <https://www.wolframalpha.com/examples/science-and-technology/weather-and-meteorology/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

35 Wagner, J. (2015). Nói theo kiểu khám nghiệm, khám nghiệm hình ảnh cho mạng. [Blog] 29a.ch. Truy cập tại: <https://29a.ch/2015/08/16/forensically-photo-forensics-for-the-web> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

36 Truy cập các công cụ FotoForensics tại: <http://fotoforensics.com/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

37 Truy cập các công cụ Izitru tại: <https://www.izitru.com/> [truy cập vào ngày 22/04/2018].

2. Hiểu được nhu cầu kiểm chứng nội dung số
3. Nhận thức được, và có kiến thức kỹ thuật về cách sử dụng các công cụ để kiểm chứng một nguồn tin gốc
4. Có khả năng tiến hành các bước kiểm chứng nội dung ảnh và video một cách cơ bản
5. Nhận thức được về các kỹ thuật và siêu dữ liệu cao cấp hơn có thể được sử dụng trong các quy trình kiểm chứng
6. Nhận thức được việc cần phải xin phép để sử dụng UGC và các nội dung trực tuyến khác cũng như có kiến thức về cách làm việc này

Hình thức học phần

Học phần này được trình bày dưới dạng một bài giảng lý thuyết dài 60 phút và phần thuyết minh thực hành gồm ba phần nhỏ dài 120 phút. Tuy nhiên, bản chất thực hành của chủ đề này thích hợp với một cuộc thảo luận tương tác dài hơn cùng các bài tập thực hành để bổ sung cho những phần thuyết minh.

Lý thuyết: Sử dụng các ghi chú ở trên, thiết kế một bài giảng xử lý công việc kiểm chứng như là một phần không thể thiếu nhưng đang biến chuyển của phương pháp báo chí trong thời đại kỹ thuật số.

Thực hành: Buổi thực hành kéo dài 120 phút phù hợp với một phần thuyết minh và thảo luận tương tác. Nó có thể được chia thành ba phần riêng biệt.

Giảng viên nên sử dụng các ghi chú ở trên và làm việc với các trang trình chiếu có thể tải xuống từ các liên kết sau. Lưu ý rằng các trang trình chiếu có đi kèm với các ghi chú bổ sung cho giảng viên:

- i. **Nhận diện và kiểm chứng nguồn tin.** Kiểm tra lịch sử xã hội của nguồn: https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_fake_news_curriculum_verification_digital_sources_one.pdf
- ii. **Kiểm chứng hình ảnh một cách cơ bản.** Các loại hình ảnh giả phổ biến và các bước kiểm chứng cơ bản: https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_fake_news_curriculum_verification_digital_sources_two.pdf
- iii. **Kiểm chứng nâng cao.** Các cách tiếp cận phân tích nội dung, bao gồm phân tích siêu dữ liệu và định vị địa lý: https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_fake_news_curriculum_verification_digital_sources_three.pdf

Liên kết giáo án với kết quả đầu ra**A. Lý thuyết**

Giáo án học phần	Số giờ	Kết quả đầu ra
Bài thuyết trình: Bối cảnh & lý thuyết về công việc kiểm chứng và sự phát triển của các phương pháp	1 tiếng	1, 2, 6

B. Thực hành

Giáo án học phần	Số giờ	Kết quả đầu ra
i) Kiểm chứng nguồn tin - xã hội (Bài tập)	30 phút	2, 3
ii) Tìm kiếm hình ảnh ngược (Thuyết minh & bài tập)	15 phút	2, 3, 4
ii) Phân tích video (Thuyết minh)	30 phút	2, 3, 4
iii) Giới thiệu các loại siêu dữ liệu khác nhau (Thuyết minh)	15 phút	2, 5
iii) Định vị địa lý (Thuyết minh + bài tập)	20 phút	2, 4, 5
iii) Thời tiết, bóng và khám nghiệm hình ảnh (Thuyết minh)	10 phút	2, 4, 5

Bài tập gợi ý

- ▶ Học viên nên thiết kế một quy trình kiểm chứng nguồn tin sử dụng bảng mẫu chung trong slide 8 của kho slide đầu tiên. Học viên sử dụng một vai trò có thật, nơi họ làm việc, hoặc một tổ chức tin tức mà họ quen thuộc.
- ▶ Chọn một tài khoản truyền thông xã hội đã được kết nối của một người nổi tiếng và yêu cầu học viên dùng các công cụ được thuyết minh để xác định xem đó có phải là một tài khoản thật không và nhận diện bất kỳ một tài khoản nào liên quan nhưng không thật.
- ▶ Chọn và chia sẻ một tệp hình ảnh với lớp và yêu cầu cả lớp nhận diện một số thông tin nhất định bằng cách chạy tệp đó qua một trình xem EXIF trực tuyến và một công cụ Tìm kiếm hình ảnh ngược cho biết nguồn tin gốc.

Tài liệu

Các Slide

1. https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_fake_news_curriculum_verification_digital_sources_one.pdf
2. https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_fake_news_curriculum_verification_digital_sources_two.pdf
3. https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_fake_news_curriculum_verification_digital_sources_three.pdf

Bài đọc

Kiểm chứng nguồn tin

Ayala lacucci, A. (2014). *Nghiên cứu tình huống 3.1: việc theo dõi và kiểm chứng trong cuộc bầu cử Quốc hội Ukraine, sổ tay kiểm chứng*. Trung tâm Báo chí châu Âu. Truy cập tại: <http://verificationhandbook.com/book/chapter3.1.php>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Bell, F. (2015). *Kiểm chứng: nguồn tin và nội dung*, First Draft News. Truy cập tại: <https://medium.com/1st-draft/verification-source-vs-content-b67d6eed3ad0>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Carvin, A. (2013), *Nhân chứng từ xa*, NXB Báo chí CUNY. Truy cập tại: <http://press.journalism.cuny.edu/book/distant-witness-social-media-the-arab-spring-and-a-journalism-revolution/>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Toler, A. (2017). *Hướng dẫn nâng cao về kiểm chứng nội dung video*. Truy cập tại: <https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2017/06/30/advanced-guide-verifying-video-content/>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Trewinnard, T. (2016). *Kiểm chứng nguồn tin: Cẩn thận với rô bốt mạng*, First Draft News. Truy cập tại: <https://firstdraftnews.com/source-verification-beware-the-bots/>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Video

Thật hay giả: *Làm thế nào để kiểm chứng những gì bạn nhìn thấy trên mạng*. (2015). France24. Truy cập tại: <https://www.youtube.com/watch?v=Q8su4chuU3M&feature=youtu>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Knight, W. (2018). *Bộ Quốc phòng đã sản xuất những công cụ đầu tiên để bắt những trường hợp giả sâu*, MIT Technology Review. <https://www.technologyreview.com/s/611726/>

[the-defense-department-has-produced-the-first-tools-for-catching-deepfakes/](#) [truy cập vào ngày 23/08/2018].

Truyền thông nhân chứng

Brown, P. (2015). *Một nghiên cứu toàn cầu về truyền thông nhân chứng trên các trang báo trực tuyến*. Eyewitness Media Hub. Truy cập tại: <http://eyewitnessmediahub.com/uploads/browser/files/Final%20Press%20Study%20-%20eyewitness%20media%20hub.pdf>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Hermida, A. (2013). #BÁO CHÍ. *Digital Journalism*, 1(3), trang 295-313.

Koettl, C. (2016, January 27). *Nghiên cứu và kiểm chứng truyền thông công dân: mô hình phân tích cho các nhà hoạt động nhân quyền*. Trung tâm Quản trị và Nhân quyền, Đại học Cambridge. Truy cập tại: <https://www.repository.cam.ac.uk/handle/201810/253508>. [truy cập vào ngày 04/04/2018].

Kuczerawy, A. (16/12/2016). *Đối trá: các công cụ kiểm chứng nội dung và các cách khác để đối phó với vấn đề tin giả*. Truy cập tại: <https://revealproject.eu/pants-on-fire-content-verification-tools-and-other-ways-to-deal-with-the-fake-news-problem/> [truy cập vào ngày 22/01/2018].

Novak, M. (n.d.). *69 hình ảnh lan truyền từ năm 2016 hoàn toàn là giả*. Truy cập tại: <https://gizmodo.com/69-viral-images-from-2016-that-were-totally-fake-1789400518>. [truy cập vào ngày 12/11/2017].

Hiệp hội Tin tức trực tuyến: Hướng dẫn đạo đức UGC. <https://ethics.journalists.org/topics/user-generated-content/> [truy cập vào ngày 18/4/2018].

Pierre-Louis, K. (2017). *Có lẽ bạn rất kém trong việc phát hiện ảnh giả*. Truy cập tại: <https://www.popsi.com/fake-news-manipulated-photo>. [truy cập vào ngày 12/11/2017].

Rohde, D. (2013). *Những bức ảnh thay đổi lịch sử: Tại sao thế giới cần phóng viên ảnh*. The Atlantic. Truy cập tại: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2013/12/pictures-that-change-history-why-the-world-needs-photojournalists/282498/>. [truy cập vào ngày 03/04/2018].

Shapiro, I., Brin, C., Bédard-Brûlé, I. & Mychajlowcz, K. (2013) *Kiểm chứng như một nghi lễ chiến lược: Các nhà báo miêu tả lại quy trình đảm bảo tính chính xác như thế nào*, xuất bản trong *Journalism Practice*, 7(6).

Smidt, J. L., Lewis, C. & Schmidt, R. (2017). *Đây là một danh sách không dứt về những tin sai về cơn bão Irma*. Truy cập tại: <https://www.buzzfeed.com/janelytyvnenko/irma-misinfo/>. [truy cập vào ngày 23/10/2017].

Wardle, C. (2015). *7/7: So sánh việc sử dụng truyền thông nhân chứng 10 năm qua*. Truy cập tại: <https://firstdraftnews.com/443/77-comparing-the-use-of-eyewitness-media-10-years-on/>. [truy cập vào ngày 12/11/2017].

Wardle, C., Dubberley, S., & Brown, P. (2017). *Phim nghiệp dư: một nghiên cứu toàn cầu nội dung do người dùng tạo trên TV và tin tức trực tuyến*. Truy cập tại: <http://usergeneratednews.towcenter.org/how-when-and-why-ugc-is-integrated-into-news-output/>. [truy cập vào ngày 23/10/2017].

Zdanowicz, C. (2014). Ảnh “Điều kỳ diệu ở Hudson” trên Twitter đã thay đổi cuộc đời anh ấy. Truy cập tại: <http://www.cnn.com/2014/01/15/tech/hudson-landing-twitpic-krums/index.html>. [truy cập vào ngày 12/11/2017].

Tìm kiếm hình ảnh ngược

First Draft News. *Hướng dẫn kiểm chứng hình ảnh - ảnh*. Truy cập tại: https://firstdraftnews.org/wp-content/uploads/2017/03/FDN_verificationguide_photos.pdf?x47084. [truy cập vào ngày 06/11/2017].

First Draft News. *Hướng dẫn kiểm chứng hình ảnh - video*. Truy cập tại: https://firstdraftnews.org/wp-content/uploads/2017/03/FDN_verificationguide_videos.pdf?x47084. [truy cập vào ngày 06/11/2017].

Suibhne, E. (2015). Những mẫu tweet về “cướp bóc” ở Baltimore cho thấy tầm quan trọng của những hoạt động kiểm tra hình ảnh nhanh và đơn giản. Truy cập tại: <https://medium.com/1st-draft/baltimore-looting-tweets-show-importance-of-quick-and-easy-image-checks-a713bbcc275e>. [truy cập vào ngày 06/11/2017].

Seitz, J. (2015). *Tìm kiếm hình ảnh ngược theo cách thủ công với Google và TinEye*. Truy cập tại: <https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2015/05/08/manual-reverse-image-search-with-google-and-tineye/>. [truy cập vào ngày 06/11/2017].

Trình xem dữ liệu YouTube

First Draft News. (không có ngày). *Sử dụng Trình xem dữ liệu YouTube để kiểm tra thời gian tải lên của video*. Truy cập tại: <https://firstdraftnews.com:443/resource/using-youtube-data-viewer-to-check-the-upload-time-of-a-video/>. [truy cập vào ngày 13/11/2017].

Toler, A. (2017). *Hướng dẫn nâng cao về kiểm chứng nội dung video*. Truy cập tại: <https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2017/06/30/advanced-guide-verifying-video-content/>. [truy cập vào ngày 13/11/2017].

Phân tích siêu dữ liệu

Honan, M. (2012). *Tin tưởng vào tạp chí Vice dẫn đến sự sụp đổ của John McAfee như thế nào*. Truy cập tại: <https://www.wired.com/2012/12/how-vice-got-john-mcafee-caught/>. [truy cập vào ngày 03/04/2018].

Storyful. (2014). *Kiểm chứng hình ảnh: Tại sao không phải lúc nào nhìn thấy cũng có nghĩa là tin tưởng*. Truy cập tại: <https://storyful.com/blog/2014/01/23/verifying-images-why-seeing-is-not-always-believing/>. [truy cập vào ngày 13/11/2017].

Wen, T. (2017). *Các dấu hiệu ẩn có thể tiết lộ một bức ảnh là giả*. Truy cập tại: <http://www.bbc.com/future/story/20170629-the-hidden-signs-that-can-reveal-if-a-photo-is-fake>. [truy cập vào ngày 12/11/2017].